

PEDİATRİ HEMŞİRELİĞİ DERSİ ALAN ÖĞRENCİLERİN OKUL (OTİZMLİ ÇOCUKLAR EĞİTİM MERKEZİ) SAĞLIĞI UYGULAMASI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ: NİTEL BİR ÇALIŞMA

OPINIONS OF STUDENTS ENROLL IN PEDIATRIC NURSING COURSE ON SCHOOL HEALTH (CHILDREN WITH AUTISM EDUCATION CENTER) INTERNSHIP: A QUALITATIVE STUDY

Sevda ARSLAN ¹, Sefa SOBCALI ¹, Feyza DEMİR BOZKURT ³, Esra BAL

¹ Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Düzce, Türkiye

² Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Avrupa Meslek Yüksekokulu, Kocaeli, Türkiye

³ Bartın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Bartın, Türkiye

⁴ Kocaeli Devlet Hastanesi, Kocaeli, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin özel eğitim okullarında okul sağlığı uygulamalarına ilişkin düşünce, algı ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ve yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini, bir Sağlık Bilimleri Fakültesi pediatri hemşireliği dersi kapsamında okul sağlığı uygulamasına devam eden üçüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinden araştırmaya katılmayı kabul eden 24 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve yarı yapılandırılmış “Rehber Görüşme Formu” kullanılmıştır. Rehber Görüşme Formunda Forumunda katılımcıların okul sağlığı uygulamasına ilişkin görüş, düşünce ve algılarını belirlemek amacıyla hazırlanmış açık uçlu sorular bulunmaktadır. Çalışmanın ana ve alt temaları, görüşmeden elde edilen verilerin nitel içerik analizi yöntemiyle tematik bir yaklaşım kullanılarak değerlendirilmesi ile oluşturulmuştur.

Bulgular: Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucu üç ana ve dokuz alt tema belirlenmiştir. Oluşturulan temalar; özel eğitim okullarında okul sağlığı hizmeti verirken yaşanan zorluklar; çocuğun kendisine ve başkasına zarar vermesine ilişkin endişe, öğrencilerin özel gereksinimli çocuklara verilecek hemşirelik bakımını daha zor algılamaları, okul sağlığı uygulamasının katkısı; klinikte karşılaştıklarında özel çocuklarla iletişim kurabilme, özel gereksinimli çocuklara nasıl hemşirelik bakımı verileceğini bilme, özel gereksinimli çocuklara bakım vereceği için mutlu olma, okul sağlığı uygulamasında hemşireliğin eğitici rolünü daha iyi anlama, öğrencilerin özel eğitim okullarında okul sağlığı uygulaması ile ilgili görüşleri ve önerileri; okul sağlığı uygulama öncesi hazırlıklar yapılması, okul sağlığı uygulama süresinin uzatılması, okul hemşiresinin özel eğitim okullarında gerekliliği şeklindedir.

Sonuç: Hemşirelik öğrencileri özel eğitim okullarında okul sağlığı uygulamalarına katılarak özel gereksinimli çocuklara hemşirelik bakımı verme ve iletişim kurma becerilerini geliştirdiklerini, okul sağlığı uygulamaları ile hemşirelerin eğitici rolünün daha iyi anlaşıldığı görülmektedir. Okullarda okul hemşirelerine olan ihtiyaç ve gereklilik bir kez daha ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Öğrencileri, Pediatri, Okul Sağlığı, Özel Gereksinimli Çocuk

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine nursing students' thoughts, perceptions, and views about school health practices in special education schools.

Materials and Methods: The sample of the study, which was conducted with the phenomenology design and semi-structured in-depth interview method, which is one of the qualitative research methods, consists of 24 third-year nursing students who accepted to participate in the research within the scope of a Faculty of Health Sciences pediatric nursing course. "Personal Information Form" and semi-structured "Guide Interview Form" were used as data collection tools. In the Guide Interview Forum, open-ended questions are prepared to determine the participants' opinions, thoughts, and perceptions about the school health practice. The primary and sub-themes of the study were created by evaluating the data obtained from the interview using a thematic approach with the qualitative content analysis method.

Results: As a result of the data analysis obtained in the research, three primary and nine sub-themes were determined. The themes created difficulties experienced while providing school health services in special education schools: Concern about the child harming himself and others, students' perception of nursing care for special children more complicated, the contribution of school health practice, being able to communicate with special children when they meet in the clinic, knowing how to give nursing care to children with special needs, being happy to care for children with special needs, better understanding the role of nursing as an educator in school health practice, Students' opinions and suggestions about school health practice in special education schools; making preparations before school health practice, extending the school health practice period, and the necessity of school nurses in special education schools.

Conclusion: Nursing students participate in school health practices in special education schools and improve their ability to provide nursing care and communication to children with special needs, and it is seen that the educational role of nurses is better understood with school health practices. The need and necessity for school nurses in schools has been demonstrated once again.

Keywords: Nursing Students, Pediatrics, School Health, Special Needs Child

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Sefa Sobcalı, Öğr.Gör., Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Avrupa Meslek Yüksekokulu, Kocaeli, Türkiye. E-mail: akkollsefa@gmail.com

Bu makaleye atf yapmak için / Cite this article: Arslan S., Sobcalı S., Demir Bozkurt F., Bal E. (2023). Pediatri Hemşireliği Dersi Alan Öğrencilerin Okul (Otizmlİ Çocuklar Eğitim Merkezi) Sağlığı Uygulaması ile İlgili Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 8(Özel Sayı), 753-761. <http://doi.org/10.5281/zenodo.8403727>

GİRİŞ

Hemşirelik, hızla değişen dünyada sürekli olarak yenilenen, birey, aile-toplumun sağlık durumunu temel alan son derece profesyonel bir sağlık disiplindir (Karadağlı, 2016). Hemşirelik mesleğinin güncelliğinin korunması, kaliteli bakım ve iyi bir hizmet sunulabilmesi için yeni bilgiler ile gelişiminin devam etmesi gerekmektedir (Konuk vd. 2016; Paradeh vd.2014). Hemşirelik eğitiminin hedefi; öğrencilerin kendilerini kişisel ve mesleki anlamda geliştirmelerini destekleyici, yeniliklere açık ve uyum sağlayabilen, hemşirelik meslek kavramlarına hakim, sorunlara karşı çözüm odaklı hemşirelik öğrencileri mezun etmektir (Görüş vd., 2014). Hemşirelik eğitimi dinamik bir süreçtir ve her geçen gün gelişmeye ve değişmeye devam etmektedir. Çocuk ve ergen bakımında farklı ve yeni alanların oluşması, teknolojik gelişmelerin sürekli olarak devam etmesi, toplumun sağlık hizmeti ve hemşirelerden olan beklentilerinin değişmesi pediatri hemşirelerinin daha özel rollere sahip olmasını gerektirmektedir (Bayar 2009). Yalnızca klinikte değil hemen hemen çocuğun bulunduğu her ortamda yer alan hemşirelerin okul ortamında bulunması da büyük önem taşımaktadır. Dünyada her geçen gün önem kazanan çocuk ve ergen sağlığı için Council on School Health (2008), okul sağlığı hemşireliğini “refahı ilerleten özel profesyonel hemşirelik uygulaması” olarak tanımlamaktadır (Council on School Health, 2008). Özellikle özel gereksinimli çocukların eğitim gördüğü okullarda görev alan okul sağlığı hemşirelerinin, özel gereksinimli çocuklardan iyi bir anamnez almasını takiben tüm gelişimlerini izlemesi ile birlikte öğretmenler ile iş birliği içinde olması son derece önemlidir (Dolatowski vd., 2015). Okul sağlığı hemşiresi, özel gereksinimli çocuğun mental sağlığına ilişkin gereksinimleri belirleyerek bunların giderilmesi için gerekli çalışmaları yapması toplum sağlığı açısından da büyük önem taşımaktadır (Kabasakal, 2019). Pediyatri hemşirelik öğrencilerinin okul sağlığı uygulamalarının da uygun öğretim stratejileri kullanılarak öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Schultz vd. 2019). Ülkemizde, pediatri hemşireliği dersi alan öğrencilerin özel eğitim okullarında yaptıkları uygulamaya yönelik görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamış olması nedeniyle bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Amaç ve Tasarım

Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin özel eğitim okullarında okul sağlığı uygulamalarına ilişkin düşünce, algı ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni kullanılarak yapılmış, veriler yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını, bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören pediatri hemşireliği dersi kapsamında özel eğitim okullarında okul sağlığı uygulamasında bulunan üçüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinden araştırmaya katılmayı kabul eden 24 öğrenci oluşturmaktadır. Hemşirelik öğrencileri, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Otistik Çocuklar Eğitim Merkezinde (OÇEM) okul sağlığı uygulamalarında hemşirelik bakım süreçlerini gerçekleştirdiler. OÇEM, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı olan ve bireysel farklılıkları nedeniyle kaynaştırma eğitiminden yararlanmakta zorluk yaşayan çocukların temel bağımsız yaşam becerilerini geliştirmeyi amaçlayan okullardır. Araştırma veri doygunluğuna ulaşana kadar öğrencilerle görüşmeler yapılmış, 24 öğrenciden sonra süreç ve kavramlar tekrar etmeye başladığı ve veri doygunluğuna ulaşıldığı için görüşmeler sonlandırılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından literatür esas alınarak oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ve araştırmacılar tarafından alan yazına göre geliştirilen yarı yapılandırılmış “Rehber Görüşme Formu” kullanılmıştır (Bayar vd., 2009; McCarthy ve Wyatt, 2014; Sözer, 2015; Van Giesbergen vd., 2016). Kişisel Bilgi Formunda öğrencilere yaş, cinsiyet, gelir durumuna ilişkin sosyodemografik sorulara yer verildi. Rehber Görüşme Formunun uygunluğunu ve anlaşılabilirliğini değerlendirmek üzere 5 hemşirelik öğrencisine görüşme formu soruları soruldu ve gerekli düzenlemeler yapıldı. Katılımcıların okul uygulamasına ilişkin görüş, düşünce ve algılarını belirlemek amacıyla 9 açık uçlu soru bulunmaktadır. Veriler, Şubat 2020 tarihinde yarı yapılandırılmış Rehber Görüşme Formu ile derinlemesine bireysel görüşme tekniği kullanılarak, sessiz bir odada gerçekleştirilmiş ve her görüşme yaklaşık 30 dakika

sürmüştür. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Güvenilirlik yönünden araştırmacı haricinde bir raportör verilerin toplanması sırasında araştırmacıya eşlik etmiştir.

Rehber Görüşme Formu

1. OÇEM okul sağlığı uygulamasına çıkmadan önce uygulama ile ilgili duygu ve düşünceleriniz nelerdir?
2. OÇEM okul sağlığı uygulamasına çıktıktan sonra duygu ve düşüncelerinizde bir değişiklik oldu mu?
3. OÇEM okul sağlığı uygulamasının size mesleki açıdan kazandırdığı faydalar nelerdir?
4. OÇEM okul sağlığı uygulamasının yararları, avantajları ve size katkısı nelerdir?
5. OÇEM okul sağlığı uygulamasına çıkmadan önce uygulamaya ilişkin sizi en çok endişelendiren konular nelerdir?
6. OÇEM okul sağlığı uygulamasının zorlukları nelerdir?
7. Pediatric hemşireliği dersi kapsamında okul ve klinik uygulamalarının her ikisinde de bulunmuş bir öğrenci hemşire olarak uygulamaları daha verimli hale getirmek için önerileriniz nelerdir?
8. OÇEM okul sağlığı uygulamasına çıkmanın pediatri hemşireliği dersi uygulamasına katkısı oldu mu? Bu konudaki görüş ve önerileriniz nelerdir?
9. OÇEM okul sağlığı uygulamasına çıkmış bir öğrenci hemşire olarak okul sağlığı hemşireliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Etik Boyut

Araştırmanın yürütülebilmesi için 2020/15 no'lu karar ile ilgili üniversitenin Girişimsel Olmayan Sağlık Araştırmaları Etik Kurulundan ve kurumdan gerekli izinler alınmıştır. Araştırmaya katılan üçüncü sınıf hemşirelik öğrencilerine, çalışmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgi verilmiş ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı açıklanarak sözlü ve yazılı onamları alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler tematik analiz yöntemi ile değerlendirilmiş olup yapılan her görüşme araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamında birebir yazıya dökülmüştür. Görüşme yapılan her öğrenciye bir kod isim verilmiş ve isimleri yerine verilen kod isim kullanılmıştır. Veri analizinin güvenilirliğini arttırmak için araştırmacılar (dört araştırmacı) birbirinden bağımsız çalışmış ve daha sonra bir araya gelerek yapılan analizleri tartışmışlardır. Araştırmacılar tarafından ana temalar ve alt temalar oluşturularak kodlanan verilerin tekrarlı okunması ile uygun temaya yazılması sağlanmıştır (Quinn ve McAuliffe, 2019).

BULGULAR

Araştırmaya katılan pediatri dersi alan üçüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin (n=3) erkek, (n=21) kız öğrencilerden oluştuğu ve yaş ortalamalarının 21,45 (21-22) yıl olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Bilgileri

Kod İsim	Cinsiyet	Doğum Yılı	Gelir Durumu
AÇ	E	1999	Düşük
BK	K	1999	Orta
DDY	K	1998	Orta
EK	K	1998	Orta
GD	K	1999	İyi
EBK	K	1998	İyi
AK	K	1999	Orta
BD	K	1998	Düşük
DM	K	1999	Orta
ENÇ	K	1998	İyi
FND	K	1999	İyi
HKG	K	1999	Düşük
KE	K	1998	Orta
ENY	K	1999	Orta
GY	K	1999	İyi
KK	K	1999	Orta

BK	E	1998	İyi
MK	K	1999	Orta
SU	K	1998	İyi
SD	K	1999	Orta
YD	E	1998	Orta
BÇ	K	1998	Orta
DY	K	1998	Orta
ENA	K	1999	İyi

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda; okul sağlığı uygulamasında yaşanan zorluklar, okul sağlığı uygulamasının katkısı, öğrencilerin okul sağlığı uygulaması ile ilgili görüş ve önerileri olarak üç ana tema altında toplanmıştır.

Tablo 2. Araştırma Sonucunda Ortaya Çıkan Ana Temalar ve Alt Temalar

-Ana Tema 1- Okul sağlığı uygulamasında yaşanan zorluklar <i>Alt Tema 1: Çocuğun kendisine ve başkasına zarar vermesine ilişkin endişe</i> <i>Alt tema 2: Öğrencilerin özel çocuklara verilecek hemşirelik bakımını daha zor algulamaları</i>
-Ana Tema 2- Okul sağlığı uygulamasının katkısı <i>Alt tema 1. Klinikte karşılaştıklarında özel çocuklarla iletişim kurabilme</i> <i>Alt tema 2. Otizmli çocuklara nasıl hemşirelik bakımı verileceğini bilme</i> <i>Alt tema 3. Özel gereksinimli çocuklara bakım vereceği için mutlu olma</i> <i>Alt tema 4. Okul sağlığı uygulamasında hemşireliğin eğitimci rolünü daha iyi anlama</i>
-Ana Tema 3- Öğrencilerin okul sağlığı uygulaması ile ilgili görüş ve önerileri <i>Alt tema 1. Okul sağlığı uygulama öncesi hazırlıkların yapılması</i> <i>Alt tema 2. Okul sağlığı uygulama süresinin uzatılması</i> <i>Alt tema 3. Okul hemşiresinin özel eğitim okullarında gerekliliği</i>

Ana Tema 1. Okul Sağlığı Uygulamasında Yaşanılan Zorluklar

Pediyatri dersi alan üçüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin pediyatri okul sağlığı uygulamasında yaşanan zorluklara ilişkin görüşleri birbiri ile ilişkili olarak; “Çocuğun kendisine ve başkasına zarar vermesine ilişkin endişe ile öğrencilerin özel çocuklara verilecek hemşirelik bakımını daha zor algulamaları” olmak üzere iki grup oluşturulmuştur.

Alt Tema 1: “Çocuğun kendisine ve başkasına zarar vermesine ilişkin endişe” öğrencilerin ilgili alt temaya ilişkin ifadeleri şu şekildedir;

“...Çocuklarla iletişim kurmak zor bence, otizmli bireylere bakım verirken çok sabırlı olmak gerekiyor, karşıdaki çocuğa zarar vermektense ya da yanlış uygulama veya eğitim vermektense çok korkuyorum.” (MK, Kadın)

“...Otizmli çocuklar, normal çocuklardan biraz daha farklılar ve bazen iletişim kurmakta zorlanabiliyorsun. Sinirlenebiliyor, bağırma, kendine vurmaya başlayabiliyor. Ben bunu ilk gördüğümde çok korktum.” (EBK, Kadın)

Alt tema 2: “Öğrencilerin özel çocuklara verilecek hemşirelik bakımını daha zor algulamaları” bu alt temaya ilişkin öğrencilerin ifadeleri;

“...Normal hastalarla hep karşılaşıyoruz ama otizmli çocuklarla nasıl anlaşılır? Şu an mesela otizmli bir hastam olsa nasıl bakım verebilirim bilmiyorum zor çok zor.” (GD, Kadın)

“...Buraya gelirken önceden hiç karşılaşmamıştım bu çocuklarla. Nasıl bir iletişim kuracağım, nasıl tedavi ve bakım yapacağım bilmiyorum, korkuyorum.” (BD, Kadın)

Ana Tema 2. Okul Sağlığı Uygulamasının Katkısı

Öğrencilerin pediyatri hemşireliği dersinin okul sağlığı uygulamasına katkısına ilişkin görüşleri; “Klinikte karşılaştıklarında özel çocuklarla iletişim kurabilme, otizmli çocuklara nasıl hemşirelik bakımı

verileceğini bilme, özel gereksinimli çocuklara bakım vereceği için mutlu olma ve okul sağlığı uygulamasında hemşireliğin eğitimci rolünü daha iyi anlama” olarak dört alt temada toplanmıştır.

Alt tema 1: “Klinikte karşılaştıklarında özel çocuklarla iletişim kurabilme” aşağıda ilgili alt temaya ilişkin öğrencilerin görüşleri;

“...Klinikte eğer otizmlilik bir bireyle karşılaşırsam nasıl yaklaşmam gerektiğini, nasıl diyalog kurmam gerektiğini, uygulamalarımda ya da kendi hayatımda olumlu katkıları oldu bu konuda mutluyum.” (DM, Kadın)

“...Yani bir hastaneye otizmlilik çocuk geldiği zaman ona nasıl davranacağım konusunda bana katkıları oldu. İletişim kurmada, hasta bir çocukla ya da ileri ki hayatımda, akrabam da olabilir, benim yaşantım da olabilir böyle bir çocukla karşılaşabilirim, nasıl tepki vermem gerekiyor biliyorum ve korkmamam gerektiğini anladım.” (ENÇ, Kadın)

Alt tema 2: “Otizmlilik çocuklara nasıl hemşirelik bakımı verileceğini bilme” alt tema ile ilgili öğrencilerin ifadeleri;

“...Deneyim ve pratik açısından çok yararı oldu. Otizmlilik hastada neler olabileceğini, neler yapabileceğimi az çok biliyorum, öğrendim.” (YD, Erkek)

“...Otizmlilik bir bireyle karşılaştığımda onun davranışlarını anlayacağım, düşüncelerini anlayacağım ne yapıp ne yapmayacağını daha iyi öğrenmiş olacağım. Buna yönelik uygulamalarım olacak klinikte de.” (AK, Kadın)

Alt tema 3: “Özel gereksinimli çocuklara bakım vereceği için mutlu olma” olarak belirlenen bu alt temaya ait öğrencilerin görüşleri;

“...Kliniklere çoğunlukla otizmlilik olmayan çocuklar gelse de bazen otizmlilik çocuklar da hastalanıp geliyor bu gibi durumlarda otizmlilik bir bireyle karşılaştığım zaman nasıl bakım vereceğimi öğrendim, stresli ama güzel.” (ENY, Kadın)

“...Bundan sonraki uygulamalarımda ve mesleki hayatımda otizmlilik bireylere seve seve bakım vereceğimi düşünüyorum.” (SU, Kadın)

Alt tema 4: “Okul sağlığı uygulamasında hemşireliğin eğitimci rolünü daha iyi anlama” alt temasına ait öğrencilerin düşünceleri;

“...Çocuklar daha çok küçük oldukları için pek bilmiyorlar, onları bilinçlendiriyoruz, diş fırçalamasından, el yüz yıkamaya kadar daha bilinçli hale getiriyoruz aslında güzel bir şey. Ailelerinden çocuklar görüyor ama bizden görerek daha iyi verim alacaklarını düşünüyorum.” (BD, Kadın)

“...Okulların hijyeni, öğrencilerin el hijyeni doğru diş fırçalaması gibi konularda en iyi eğitim verebilecek kişi hemşiredir diye düşünüyorum.” (GY, Kadın)

Ana Tema 3. Öğrencilerin Okul Sağlığı Uygulaması ile İlgili Görüş ve Önerileri

Öğrencilerin pediatri okul sağlığı uygulaması ile ilgili görüşleri birbiri ile ilişkilendirilerek; “okul sağlığı uygulaması öncesi hazırlıklar yapılması, okul sağlığı uygulama süresinin uzatılması, okul hemşiresinin özel eğitim okullarında gerekliliği” olarak üç grupta toplanmıştır.

Alt tema 1: “Okul sağlığı uygulama öncesi hazırlıklar yapılması” ile ilgili öğrencilerin ifadeleri şu şekildedir;

“...Biraz araştırmak bilgi sahibi olmak, okumak, izlemek lazım. Müzik ile ilgili araştırma yapmıştım ve benim için iyi oldu çünkü hiç bilmediğim bir şey müzik ile bu kadar öğitilebildiklerini biliyordum.” (EBK, Kadın)

“...Korkuyordum çünkü buraya gelirken sunumlar yaptık, sizin gözünüzden öğrendik gibi faydalı oldu bence.” (AK, Kadın)

Alt tema 2: “Okul sağlığı uygulama süresinin uzatılması” bu alt temaya ilişkin öğrencilerin görüşleri aşağıdaki şekildedir;

“...Okul sağlığı uygulaması aslında klinik ve okul her gün olsa yani haftada bir klinik, bir okul sağlığı uygulaması iki taraf açısından daha verimli geçer diye düşünüyorum, uygulama sayısı az.” (DDY, Kadın).

“...Okul sağlığı uygulaması daha uzun olabilirdi ilk iki hafta alışma aşamasında geçiyor, çok faydalı oldu.” (MK, Kadın).

Alt tema 3: “Okul hemşiresinin özel eğitim okullarında gerekliliği” ilgili alt temaya ilişkin öğrencilerin ifadeleri şu şekildedir;

“...Okul sağlığı hemşireliği ile ilgili çok bilgi sahibi değilim ama kesinlikle olmalı...Okulda bir şey olsa mesela düşme olduğunda hemşire olmalı, uygulama yapmalı ve ne yapacağını bilmeli.” (GD, Kadın)

“...Arkadaşlar arasında da bunu konuşmuştuk. Kesinlikle okul sağlığı hemşiresi şart. Ebeveyn olarak kendimi düşündüğümde çocuğuma ilk müdahaleyi bir hemşirenin yapmasını isterim. Gerek özel eğitim okulları gerek normal okullar olsun acil durumlarda hemşire olmalı.” (SU, Kadın)

TARTIŞMA

Son yıllarda, sağlık profesyonelleri özel gereksinimli bireylerin bakım kalitesini arttırmaya yönelik pek çok yöntem geliştirmektedir (Diaz-Agea vd., 2022; Doyle vd., 2021; Heuer ve Williams, 2016). Bu yöntemlerden biri sağlık profesyonellerinin üniversite eğitimlerinin başlangıcından itibaren özel gereksinimli bireylerin bakımına ilişkin yeterli eğitim almalarıdır (Diaz-Agea vd., 2022). Hemşirelik öğrencilerden OÇEM uygulamasına ilişkin görüş ve önerilerinin alınması, uygulamanın kendilerine katkılarının ortaya konması ve geliştirilmesine yönelik geri bildirimler alınması oldukça önemlidir. Konuya ilişkin literatüre bakıldığında, hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamaları sırasında otizm spektrum bozukluğu olan bireylerle neredeyse hiç karşılaşmadıkları ve nasıl bakım vereceklerine ilişkin ayrıca bir eğitim almadıkları bildirilmektedir (Diaz-Agea vd., 2022; Gardner vd., 2016). Çalışmanın yapıldığı hemşirelik bölümünde öğrenciler üçüncü sınıftan itibaren özel gereksinimli bireylere bakım vermeye ilişkin özellikle “Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği” dersi kapsamında özel gereksinimli çocuklara bakım verme, iletişim kurma ve sağlık gereksinimlerini belirlemeye yönelik hem teorik hem de OÇEM’de uygulamalı eğitim görmektedirler. Böylelikle hemşirelik öğrencileri mezuniyet sonrası kamu, üniversite hastaneleri, aile sağlığı merkezleri, toplum sağlığı merkezleri, özel eğitim merkezleri, okullarda veya sağlıkla ilişkili diğer çalışma alanlarında özel gereksinimli bireylerle, çocuklarla daha rahat iletişime geçerek verilecek hemşirelik bakımının kalitesini arttırabilir. Öğrencilerin ders kapsamında OÇEM’e uygulamaya çıkmalarının klinik ortamında özel gereksinimli çocuklarla karşılaştıklarında daha hızlı ve iyi iletişim kurabilmelerini kolaylaştırdığını ve hemşirelik bakımı verirken neler yapmaları gerektiğini öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Özel gereksinimli çocuklar, iletişim kurarken kısa, net ve emir şeklinde söylenen ifadelerle daha iyi yanıt vermektedir; bu nedenle mutlaka net ve kısa cümleler kurmaya özen gösterilmelidir (Diaz-Agea vd., 2022). Literatürde hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalara bakıldığında çalışma bulgularımıza benzer şekilde mezuniyet öncesi hemşirelerin özel gereksinimli bireylerle iletişim kurmaları gelecekte karşılaştıklarında daha profesyonel bir yaklaşım ile hemşirelik bakımı sergilemelerini sağlayacağı bildirilmiştir (Diaz-Agea vd., 2022). Özel gereksinimli çocuklara mümkün olduğunca aynı hemşire tarafından tedavi ve bakım hizmetlerinin verilmesi önemlidir. Geleceğin hemşireleri olacak öğrencilerin özel gereksinimli çocuklarla bir araya gelmesi, bakım vermesi ve iletişim kurmaya çalışmaları mezuniyet sonrası özel gereksinimli bireylere bakım verme süreçlerini daha kolay, etkili ve kaliteli geçirmesini sağlayabilir.

Çalışmamızda hemşirelik öğrencileri; OÇEM’de okul sağlığı uygulamasında yaşadıkları zorlukları özel gereksinimli çocuğun kendisine ve başkasına zarar vermesine ilişkin endişe duyduklarını, özel gereksinimli çocuklara verilecek hemşirelik bakımını daha zor algıladıklarını belirtmişlerdir.

Hemşirelik öğrencileri; korku, deneyimsiz olma, iletişim kurmada güçlük, bilgisizlik, kültürel ve sosyal nedenlerle özel gereksinimli çocuklara yönelik olumsuz tutumlara sahip olabilirler (Atkins vd., 2022; Matziou vd., 2009). Özel gereksinimli çocuklara yönelik olumsuz tutumlar hemşirelik bakımının kalitesini olumsuz etkileyebilir. Hemşirelik öğrencilerinin, tüm toplum için olduğu gibi özel gereksinimli çocuklara da kaliteli hizmet verebilecek düzeyde yetiştirilmesi önemlidir. Öğrenciler OÇEM okul sağlığı uygulamasıyla özel gereksinimli çocuklara yaklaşırken bu duyguları yönetme deneyimi kazanabilirler. Literatürde özel gereksinimli bireyleri daha iyi anlamak ve kaliteli bakım sunmak için verilen empati eğitiminin, öğrenci hemşirelerin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği bildirilmiştir (Geçkil vd., 2017). Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin büyük çoğunluğu özel gereksinimli çocuklara bakım verirken mutluluk duyduğunu ifade etmiştir. Literatürde de benzer şekilde özel gereksinimli çocuklarla çalışmayı deneyimleyen hemşirelik öğrencileri, programa katıldıkları süre boyunca sıklıkla olumlu duygular içerisinde olduklarını belirtmişlerdir (Atkins vd., 2022). Bu bulguların aksine literatürde pediatri kliniklerinde uygulama yapan hemşirelik öğrencilerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik genel olarak olumsuz bir tutum sergiledikleri bildirilmiştir (Matziou vd., 2009). Öğrencilerin bakış açısından özel gereksinimli çocuklarla çalışmanın olumlu ve olumsuz yönlerinin araştırılması, hemşire eğitimcilerin özel gereksinimli çocuklara bakım verme, terapötik iletişim kurma, empati geliştirebilme gibi kanıta dayalı stratejiler geliştirmesini sağlayabilir. Bu doğrultuda geliştirilen stratejilerin eğitim müfredatlarında hemşirelik öğrencilerine öğretilmesi; bakım verme süreçlerini geliştirerek bakım verme kalitesini destekleyebilir ve öğrenciler bu özel çocuklarla etkileşimde bulunurken kolaylık sağlayabilir. Hemşirelik öğrencileri bu çalışmada OÇEM okul sağlığı uygulamasına çıkmadan önce özel gereksinimli bireylerle iletişim kurma ve bakım vermeye ilişkin ayrıca hazırlık yapılmasının öneminden bahsetmişlerdir. Literatürde hemşirelik öğrencileriyle yapılan deneysel bir çalışmada, öğrencilerin uygulama öncesi özel gereksinimli çocukların işlevsel düzeyleri ve ihtiyaçları hakkında ön bilgileri edinmeleri, bakım verme ve terapötik iletişim kurmaya ilişkin becerilerinin geliştirilmesi bakım verme süreçlerinde kendilerini daha yeterli ve özerk hissetmelerini sağladığı görülmüştür (Atkins vd., 2022). Hemşirelik öğrencilerinin mezun olmadan önce özel bir grupta uygulama deneyimi imkanı bulması oldukça önemlidir. Henüz öğrenciyken bu imkanın sağlanması ve uygulama öncesinde özel gereksinimli bireylere yönelik ayrıca eğitim, seminer veya kurs almaları, uygulama sürecinde ve mezuniyet sonrasında öğrencilerin özel gereksinimli çocuklar gibi daha spesifik birimlerde gönüllülükle çalışmalarını destekleyebilir. Bu çalışmada son olarak öğrenciler, özel gereksinimli bireylerin bulunduğu okullarda okul hemşirelerinin mutlaka gerekli olduğu görüşünü bildirmişlerdir. Amerikan Pediatri Akademisi, her okulda en az bir tam zamanlı hemşirenin çalışmasını tavsiye etmektedir (Council on School Health, 2016). Okul hemşireleri okul ortamında çocukların optimal biyopsikososyal sağlığını ve esenliğini geliştirmede eşsiz bir role sahiptirler. Özel gereksinimli çocuklar diğer çocuklara göre daha dezavantajlı olmaları sebebiyle eğitim aldıkları kurum veya kuruluşlarda sağlık ve sağlıkla ilişkili olası veya mevcut problemlerin belirlenmesi, sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi daha elzemdir. Bu doğrultuda özel gereksinimli çocukların okullardaki sağlık ihtiyaçları akranlarından daha spesifik ve karmaşık olabilir (Doyle vd., 2021). Çocuğun ilaç yönetimi, tedavi etkinliğinin değerlendirilmesi, yan etkilerin takibi ve diğer zihinsel sağlık problemlerinin yakından izlenmesini içerebilir (Heuer ve Williams, 2016). Bunun yanı sıra özel gereksinimli öğrencilerin davranışsal ihtiyaçlarının belirlenmesi, olumlu davranışsal destek hizmetlerinin alınması, okul temelli danışmanlık hizmetinin alınmasının sağlanması ve akran ilişkilerinde yaşanabilecek zorlukların çözümünde psikososyal destek ve gözetim gerekebilir. Belirtilen tüm bu hizmetlerin sağlanması bir ekip işidir ve bu ekipte öğretmenler, rehberlik öğretmenleri, okul psikologları ve okul hemşireleri yer alabilir (Heuer ve Williams, 2016). Okul hemşireleri, her çocuğun fiziksel, sosyal/duygusal ve gelişimsel sağlık ihtiyaçlarına ilişkin nitelikli veri sağlayabilecek okul hizmetleri kapsamındaki elzem sağlık profesyonelidir. Bu nedenle her okulda en az bir okul sağlığı hemşiresinin çalıştırılması gereklidir.

SONUÇ

Pediatric hemşireliği dersi alan öğrencilerin klinik dışında özel eğitim kurumu olan otizmli çocukların bulunduğu bir okul sağlığı uygulamasında görevlendirilmeleri, onları çözmeleri gereken farklı sorunlar ve öğrenim fırsatları ile karşı karşıya bırakmıştır. Yapılan araştırma ile öğrencilerin hastanede, evde, okulda, çocuk ve ailenin bulunduğu tüm ortamlarda hemşirelik bakımını verebilme yetkinliğini

kazanmalarının sağlanmasının gerektiği görülmüştür. Öğrencilerin farklı hasta profillerine yönelik iletişim becerilerinin geliştirilmesinin sağlanması, farklı kurumlarda görev almalarına olanak tanınması ve kurum özelliklerine yönelik eğitimlerin yapılması, uygulama planlamalarının öğretim stratejilerine dikkat ederek öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesine özen gösterilmesi, etkin öğrenmenin sağlanabilmesi için uygulama sürelerinin yeterli düzeyde olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuçlar ışığında pediyatri hemşireliği dersi alan öğrencilerin okul sağlığı uygulamasına ilişkin görüşlerini etkileyen diğer faktörlerin belirlenebilmesi için daha geniş bir örneklem, farklı grup ve araştırma tasarımları ile yeni çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Teşekkür

Çalışmaya katılan değerli öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarların, bu makalenin içeriğiyle ilgili rekabet eden çıkarları yoktur.

Finansman

Yazarlar, gönderilen çalışma için herhangi bir kuruluştan destek almamıştır.

KAYNAKLAR

- Atkins, R. A., Dugan, M. A., Jakubowski, T., Perron, T., King, D., McSweeney, M., & Johnson, S. (2022). Service learning: Nursing students' civic engagement with diverse populations of children with special needs. *Journal of Pediatric Nursing*, 65, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2022.02.014>.
- Bayar, K., Çadır, G., & Bayar, B. (2009). Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamaya yönelik düşünce ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *TAF Prev Med Bull*, 8(1), 37-42.
- Council on School Health. (2008). Role of the School Nurse in Providing School Health Services. *Pediatrics*, 121(5): 1052-1056. <https://doi.org/10.1542/peds.2008-0382>
- Díaz-Agea, J. L., Macías-Martínez, N., Leal-Costa, C., Girón-Poves, G., García-Méndez, J. A., & Jiménez-Ruiz, I. (2022). What can be improved in learning to care for people with autism? A qualitative study based on clinical nursing simulation. *Nurse education in practice*, 65, 103488. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2022.103488>
- Doyle, E. A., Geyer, D., Gonzales, T. R., Harris, T., Ia, S., Kerr, T., & Tobias, J. (2021). Position statement on children and youth with special health care needs: Key issues on care coordination, transitions, and leadership. *Journal of Pediatric Health Care*, 35(3), 317-319. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2021.02.002>.
- Gardner, M. R., Suplee, P. D., & Jerome-D'Emilia, B. (2016). Survey of nursing faculty preparation for teaching about autism spectrum disorders. *Nurse Educator*, 41(4), 212-216. <https://doi.org/10.1097/NNE.0000000000000237>.
- Geçkil, E., Kaleci, E., Cingil, D., & Hisar, F. (2017). The effect of disability empathy activity on the attitude of nursing students towards disabled people: a pilot study. *Contemporary Nurse*, 53(1), 82-93. <https://doi.org/10.1080/10376178.2017.1292143>.
- Göriş, S., Kılıç, Z., Ceyhan, Ö., & Şentürk, A. (2014). Hemşirelerin profesyonel değerleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 5(3), 137-142. <https://doi.org/10.5505/phd.2014.74046>
- Heuer, B., & Williams, S. (2016). "Collaboration Between PNPs and School Nurses: meeting the complex medical and academic needs of the child with ADHD." *Journal of Pediatric Health Care*, 30(1), 88-93. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2015.09.001>
- Karadağlı, F. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değer algıları ve etkileyen faktörler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 81-91.
- Konuk Şener, D., Arslan, S., Cangür, Ş., & Aydın, M. (2016). Bir grup lisans hemşirelik öğrencisinin mesleki araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumları. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*, 8(4), 317-324. <https://doi.org/10.5336/nurses.2015-46630>.
- Matziou, V., Galanis, P., Tsoumakas, C., Gymnopoulou, E., Perdikaris, P., & Brokalaki, H. (2009). Attitudes of nurse professionals and nursing students towards children with disabilities. Do nurses really overcome children's physical and mental handicaps? *International Nursing Review*, 56, 456-460. <https://doi.org/10.1111/j.1466-7657.2009.00735.x>.
- McCarthy, A. M., & Wyatt, J. S. (2014). Undergraduate pediatric nursing education: Issues, challenges and recommendations. *Journal of Professional Nursing*, 30(2), 130-138. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2013.07.003>

- Dolatowski, R., Endsley, P., Hiltz, C., Johansen, A., Maughan, E., Minchella, L., & Trefry, S. (2015). School Nurse Workload--Staffing for Safe Care: Position Statement. *NASN school nurse (Print)*, 30(5), 290–293. <https://doi.org/10.1177/1942602X15594143>
- Parandeh, A., Khaghanizade, M., Mohammadi, E., & Nouri, J. M. (2014). Factors influencing development of professional values among nursing students and instructors: A systematic review. *Global Journal of Health Science*, 7(2), 284-293, <https://doi.org/10.5539/gjhs.v7n2p284>
- Quinn, B. L., & McAuliffe, D. (2019). "There Was Only One Nurse for Everyone": Student Reflections of a School Nursing Clinical Experience. *Pediatric Nursing*, 48, 72–76. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2019.07.007>.
- Schultz, C., Krassa, T. J., & Doran, R. J. (2019). Using Elementary Schools for Pediatric Practicum: An Alternative Approach. *Journal of Professional Nursing*, 35(3), 224-227. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2018.12.008>.
- Sözer, A. (2015). Kız ve erkek hemşirelik öğrencilerinin pediatri hemşiresinin rolleri ve pediatri klinik uygulamasına yönelik deneyimleri ve algıları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi.
- Van Giesbergen, M. Y., Ozsaker, E., Dirimeşe, E., & Alcam, A. O. (2016). The operating room experiences of nursing students: A focus group study. *J Perianesth Nurs*, 31(2), 146-153. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2014.11.017>.